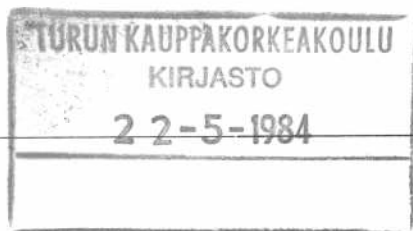

TELEVISION VAIKUTUS VUODEN 1983 EDUSKUNTAVAALIEN TULOSSIIN

Matti Oksanen

ABSTRACT

Television and radio and their impact on the Finnish parliamentary election of 1983

Since the 1960's Finland has experienced three »Television» elections. In the parliamentary election of 1966 the televised political debate was a significant factor. Again, in the 1970 parliamentary election television was widely blamed for bringing the »protest» Rural Party to the *Eduskunta*. In the Presidential Election of 1982 a highly partial audience saw their new hero, Dr. Mauno Koivisto, almost lose face in the televised test of his political skills. The audience then reacted in typically Finnish fashion by actually *increasing* their support for their political darling. The TV-interviewers were chastised for finding »such nasty questions to ask that nice Dr. Koivisto». In the 1983 parliamentary election the televised debates were seen as a cause for the non-arrival of much-heralded conservative victory and for bringing the populist Rural Party back to the centre of the parliamentary stage with 17 seats and a first-time role in the Cabinet. The findings of this article indicate that the televised debates acted as a major cause for the unexpected results. The positive TV-images of the Rural Party and its chairman Pekka Vennamo are inevitably linked with the victory of the Rural Party ($R^2 = 0.16$). Equally, the negative TV-image of the Conservative Party and the performance of its chairman Ilkka Suominen can be seen as a partial explanation for thwarting the forecasted Conservative victory ($R^2 = -0.23$). The positive images of the SDP ($R^2 = 0.19$), Centre Party ($R^2 = 0.09$), and the Swedish People's Party were of some help in securing their victories, but the relatively fair performance of Kalevi Kivistö ($R^2 = 0.10$) could not save the People's Democrats from their worst failure. The negative TV-images of the minor parties and their chairmen have been integrally linked with the major drop in their support. Taking the evidence at face value means that one out of five voters has been designated a TV-voter in the parliamentary election of 1983.

Television vaikutuksesta ja äänestämisen selitysteorioista

Televisiota pidetään nykyään yhtenä keskeisimpänä vaalikampanjan vaikuttajana. Uusimpien tutkimusten mukaan television merkitystä vahvistaa ensinnäkin se, että suurin osa äänestäjistä kokee nykyisin vaalit pääasiassa joukkoviestinten välityksellä. Televisio taas on kohonnut muiden perinteisten viestimien rinnalle. Varsinkin poliittiselta merkitykseltään ratkaisevan tärkeissä vaaleissa television vaikutus voi olla huomattava.

Vaalikampanjat ovat toisen maailmansodan jälkeisenä aikana muuttuneet entistä dynaamisemmiksi, mikä on samalla heijastunut poliittisen viestinnän tutkimuksen lähtökohtiin ja kehittänyt tutkimustraditiota. Samalla uusimmissa television ja muun poliittisen viestinnän vaikutuksia vaaleissa käsittelevissä tutkimuksissa suhtaudutaan aidosti kasvavalla epäilyllä aikaisempiin tutkimustuloksiin, jotka eivät enää päde muuttuneissa olosuhteissa tai ainakaan kaikissa vaaleissa. Esimerkiksi se tosiasia, että suuri osa äänestäjistä tekee äänestyspäätöksensä vasta vaalikampanjan aikana, muuttaa tarkastelua ratkaisevasti sekä yleensä poliittisen viestinnän että erityisesti television kannalta. Television vaikutukset saattavat olla luonteeltaan paitsi myönteisiä, tiettyjen puolueiden ja poliitikkojen kannatusta vahvistavia, myös kielteisiä jonkun puolueen tai poliitikon vaaleissa saaman kannatuksen kannalta.

Television merkityksen korostumisesta seuraa edelleen se, että vaalikampanjan aikana poliittisen viestinnän vaikutuksia voidaan enää ainoastaan osittain mitata äänestäjien saaman *poliittisen tiedon* funktiona. Television merkityksen korostuessa vaaleissa vahvistuvat aikaisempien tutkimusten mukaan erityisesti katsojan tunnetasolla olevien *affektiivisten tekijöiden* vaikutukset poliittisen tiedon välittämiseen liittyvien *kognitiivisten tekijöiden* kustannuksella. Suomen kaksien viime vaalien perusteella tällaisen kehityksen jatkuminen näyttää edelleen hyvin todennäköiseltä, vaikkakaan ei aivan välttämättömältä.

Useissa aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu poliittisen tiedon välittämiseen, vastaanottamiseen ja vaikutukseen liittyviä väestöryhmäkohtaisia peruseroja. Kyky tiedon vastaanottoon ja hyväksikäyttöön lisääntyy suhteessa äänestäjien koulutukseen ja kiinnostukseen politiikasta. Kuitenkin on syytä varoa tämänkaltaisia, asioita liikaa yleistäviä johtopäätöksiä. Televisiolla on poikkeuksellinen kyky tavoittaa suuri joukko myös politiikasta vähän kiinnostuneita, vähän koulutettuja ja nuoria äänestäjiä. Toisin sanoen tämä merkitsee, että televisio todennäköisesti tasottaa poliittisen viestinnän vaikutuksia vähän koulutettuihin ja nuoriin.

Politiikasta vähän kiinnostuneet äänestäjät käyttävät aikaisempien tutkimusten mukaan vaalikampanjan aikaisen poliittisen viestinnän sanomia ja sen tapahtumia kaikkein keskeisimpinä äänestyspäätöstensä perusteina. Siten ainakin näissä tapauksissa poliittisellä viestinnällä on selvä vaikutus.

Kuitenkaan kaikki äänestäjät, jotka tekevät äänestyspäätöksensä vasta vaalikampanjan myöhäisessä vaiheessa, eivät enää välttämättä olekaan politiikasta vähän kiinnostuneita passiivisia äänestäjiä. Osa ratkaisunsa vasta myöhään tekkeistä äänestäjistä saattaakin olla *politiikasta erityisen kiinnostuneita äänestäjiä*, joiden kohdalla responsiivisten äänestysvaihtoehtojen harkinta ja punnitseminen vie aikaa ja ratkaisu syntyy vasta juuri vaalien kynnyksellä. Sanomatta on selvää, että näille politiikasta hyvin kiinnostuneille äänestäjille poliittisen viestinnän asema ja merkitys vaaleissa on erityisen korostunut.

Yleisesti ottaen myös vaaleja koskevassa tutkimuksessa on tultu tilanteeseen, jossa *perinteiset äänestämisen selitysteoriat* eivät enää päde. Vaikka tut-

kijoiden käsitykset television vaikutusmekanismeista ovat keskenään erilaisia, useimmat lienevät yhtä mieltä siitä, että vaikutuksessa ja äänestämisen selitysteoriassa on oltava mukana sekä asiallinen, poliittis-ideologinen puoli, että affektiivinen, tunnetasolle ulottuva puoli. Useimmat tutkijat hyväksyvätkin sen äänestämisen selitysteoriaa koskevan paradigman, että kansalaisen äänestyspäätöksen määrää sekä (1.) hänen sekä ehdokkaan ja puolueen välinen lyhin poliittis-ideologinen etäisyys, että (2.) voimakkain tunnetasolla tapahtuva ehdokkaan ja puolueen hyväksyminen. Toisin sanoen äänestäjä kannattaa vaaleissa kilpailevista ehdokkaista ja puolueista sitä, jonka käsitykset vaalien keskeisistä asiakysymyksistä vastaavat parhaiten hänen omia käsityksiään, ja jonka hän parhaiten hyväksyy tunnetasolla. (Davis 1979, Zukin 1981, 343).

Television vaalikeskustelut ovat vakiinnuttaneet asemansa ja kehittyneet miltei yhdeksi suomalaisen *poliittisen kulttuurin peruslajiksi*. Vaalikeskustelujen vaikutukset vahvistavat yleisten demokratiaa koskevien teorioiden mukaisesti osaltaan suomalaisen yhteiskunnan demokraattisuutta. Poliittisen kulttuurimme kehittymisen kannalta vaalikeskustelut palvelevat *Sidney Krausin* ja *Dennis K. Davisin* mukaan kolmea äänestäjäryhmää. Niistä tärkein on *politiikasta vähän kiinnostuneet* äänestäjät, joihin kuuluvat samastuvat ainoastaan heikosti puolueeseensa ja tekevät äänestyspäätöksensä vasta vaalikampanjan myöhäisessä vaiheessa. Television vaalikeskustelut voivat toimia poliittisesti vähän kiinnostuneiden äänestäjien katalysaattorina, herättää heidät tietoiseksi tulevista vaaleista tai saada heidät huolestumaan niiden tuloksista. Useissa tapauksissa poliittisesti vähän kiinnostuneiden äänestäjien ryhmässä äänestämisen muodostuu *television vaalikeskustelujen funktioksi*. Vaalikeskustelut saattavat käynnistää monimutkaisen poliittisen vaikuttamisprosessin, jonka seuraukset näkyvät kasvavana äänestyshalukkuutena, lisääntyvänä vaalivilkkautena, mutta joskus myös edustajien suurena vaihtuvuutena. Television vaalikeskustelut tekevät mahdolliseksi sen, että politiikasta vähän kiinnostuneet äänestäjät voivat tulla mukaan vasta vaalikampanjan hyvinkin myöhäisessä vaiheessa, mutta silti osallistua vaaleihin. (Nousiainen 1983, Kraus—Davis 1981, 290—291).

Poliittista tietoa aktiivisesti etsivillä äänestäjillä on myös tunnetusti taipumuksia muuttaa vaaleissa kantaansa muita useammin. He äänestävät vaaleissa responsiivisesti ja arvioivat aikaisempia poliittisiä käsityksiään kriittisesti usein juuri viestimistä saamansa uusimman poliittisen tiedon perusteella. Tähän ryhmään kuuluvien aktiivisten kansalaisten poliittinen tiedontaso on yleensä korkea. Television vaalikeskustelut eivät tavallisesti enää vahvista poliittista tietoa aktiivisesti etsivien äänestysaikomuksia, koska he jo sitä ennen ovat saaneet riittävästi poliittisia sanomia oppiakseen, mikä vaaleissa on oleellista. Tästä huolimatta television vaalikeskustelut ovat hyödyksi myös poliittista tietoa aktiivisesti etsiville. Ne tarjoavat lyhyen kertauksen vaalien tärkeimmistä kysymyksistä ja auttavat tarvittaessa arvioimaan uudelleen aikaisempia äänestyspäätöksiä. (Kraus—Davis 1981, 292).

Puolueuskolliset äänestäjät käyttävät television vaalikeskusteluja pääasias-

sa vahvistamaan jo aikaisemmin tehtyjä äänestyspäätöksiä. Tähän ryhmään kuuluvat äänestäjät tulkitsevat vaalikeskustelusta ja muusta poliittisesta viestinnästä saamiaan sanomia erittäin *valikoivasti*. Television vaalikeskusteluissa puolueen puheenjohtajasta syntynyt myönteinen mielikuva vahvistuu eniten oman puolueen uskollisten kannattajien keskuudessa. Kuitenkaan television vaalikeskustelujen ei ole todettu syventäneen puolueiden välisiä poliittisia eroja. Puolueuskolliset äänestäjät äänestävät edelleenkin vaaleissa sangen si-donnaisesti. Kuitenkin vaalikeskusteluissa esiintyvä uusi, yllättävä tieto saat-taa vaikuttaa heidänkin äänestyskäyttäytymiseensä. (Kraus—Davis 1981, 292).

Edellä kuvatun kolmen äänestäjäryhmän koko ja merkitys vaihtelevat eri poliittisten järjestelmien välillä ja samassa järjestelmässäkin eri vaalien vä-lillä. Vaikka Suomen kaksista viimeisimmistä vaaleista saatu kuva on sellainen, että kaksi ensin mainittua ryhmää kasvavat ja kolmas supistuu, nämä kehitys-suunnat saattavat helposti vaihtua tai jopa kääntyä päinvastaisiksi. Siksi ei voida ennustaa, millä tavoin kehitys jatkuu tulevilla vaaleilla.

Tutkimukset osoittavat kuitenkin sen, että television vaikutukset vaaleissa eivät rajoitu pelkästään tietotasolle, vaan ulottuvat myös äänestäjän tunnetasolle ja sitä kautta syvälle koko ihmisen psyykeen. Kaikkien uusimpien tutki-musten mukaan tässä voidaan korostaa tiedollisten vaikutusten ja tunnevaiku-tusten perustavaa eroa. Länsi-eurooppalaisen kielen ja ajattelun mallin mukaan tunnevaikutuksia käsittelee pääasiassa ihmisen oikea aivopuolisko, tietoja ja logiikkaa taas pääasiassa vasen aivopuolisko. Jatkotutkimusten kannalta kes-keinen kysymys on, eroavatko suomalaisten television katsojien ja äänestäjien tiedon ja tunteiden ajatteluprosessit kieliryhmän rajan perusteella ratkaisevasti länsi-eurooppalaisesta ajattelun mallista. Kieliryhmien välisiä mielikuvaeroja on tähän asti havaittu suomalaisen ja skandinavisen tv-kuvarakenteen välillä (Strømnes ym. 1982), mutta ajattelun rakenteen välillä on toistaiseksi löydetty ainoastaan japanilainen ja länsi-eurooppalainen malli (Tsunoda 1982). (Ks. li-säksi Steinbock 1983 ja Wiio 1983).

Television suuri vaalikeskustelu ja puoluetentit: ikkuna politiikkaan

Suomen julkispuolueiden periaatteella toimiva hallituksesta riippumaton yleisradioyhtiö, Oy. Yleisradio Ab., lähetti vuoden 1983 eduskuntavaaleihin liit-täviä ohjelmia televisiossa, radiossa ja alueradiossa. Näissä ohjelmissa maamme rekisteröidyille puolueille annettiin yhtä pitkä esiintymisaika ja muutenkin yhtäläiset mahdollisuudet.

Vaaliohjelmien luonne ennen vuoden 1983 eduskuntavaaleja noudatti muo-dollisesti sitä valtioneuvoston oikeuskanslerin tulkintaa, että kaikkia puolueita ja niiden edustajia oli ohjelmissa *kohdeltava samankaltaisin perustein*. Oikeus-kanslerin tulkinnan ja voimassa olevan lainsäädännön mukaan televisiossa ja radiossa puolueiden käytettävissä olevan esiintymisaikan pituuteen ei vaikut-tanut mitään se, olivatko ne suuria vai pieniä, uusia vai vanhoja, hallituksessa

vai oppositiossa jne. Koska television ja radion vaaliohjelmassa kilpaili näin yhdeksän rekisteröityä puoluetta, ei kaksipuoluejärjestelmissä tyypillistä kahden pääehdokkaan ja -puolueen vastakkainsasettelua esiintynyt.

Tämä puolueille annettavan *yhtä pitkän esiintymisajan periaate*, jota noudatetaan Yleisradion vaaliohjelmassa, on itse asiassa harvinainen muualla Länsi-Euroopassa. Esimerkiksi vuonna 1979 käydyissä Euroopan Yhteisön ensimmäisissä parlamenttivaaleissa puolueiden yhtä pitkän esiintymisajan periaatetta sovelsivat ainoastaan Tanska, Hollanti ja Italia. Sen sijaan Saksan liittotasavalta, Yhdistyneet kuningaskunnat, Irlanti, Ranska, Belgia ja Luxemburg antoivat television ja radion vaaliohjelmassa *enemmän esiintymisaikaa suurille puolueille*. Puolueiden käytettävissä olevan esiintymisajan suhde vaihteli kuitenkin huomattavasti sekä jälkimmäiseen ryhmään kuuluvien maiden sisällä että niiden välilläkin. (Siune 1983, 9).

Television suuri vaalikeskustelu tarjosi 17. maaliskuuta 1983 katsojille *ikkunan politiikkaan*. Yhdeksän puolueen puheenjohtajaa oli valmiina tekemään kaikkensa voittaakseen äänestäjät puolelleen. Keskustelun perusteella osa äänestäjistä voisi tarkistaa tietojaan ja aikaisempia äänestyspäätöksiään, osa taas pääsisi mukaan vaalikampanjan lähestyessä jo loppua.

Keskustelun alkaessa television ykköskanavalla klo 20.00 katsojat näkivät Sdp:n Kalevi Sorsan, Kok:n Ilkka Suomisen ja muiden puolueiden puheenjohtajien valmistautuvan keskusteluun. Kesk:n Paavo Väyrynen edusti hallituksen ei-sosialisteja, Kalevi Kivistö taas vuoden 1982 toiseksi viimeisenä päivänä oppositioon hypännyttä Skdl:ää. Ulkoministeri Pär Stenbäck (Rkp) edusti myös hallituksen ei-sosialisteja ja maamme ruotsinkielistä vähemmistöä. Sen sijaan toisen kansanpuolueen edustus puuttui, kunniakkaat poliittiset perinteet omaava Lkp oli ilman varsinaista edustajaa liityttyään kesällä 1982 Kesk:n jäsenjärjestyksi. Puoluelaista ja sen tulkinnasta johtui, että Lkp:n kannattajien oli nyt tyytyminen puheenjohtaja Väyrysen toimimiseen heidänkin edusmiehenään. Smp:n puheenjohtajan Pekka Vennamon esiintymistä odotettiin — varsinkin puolueen tentissä nähdyn jälkeen — suurimmalla mielenkiinnolla. Muut puheenjohtajat edustivat pieniä puolueita, Esko Almgren Skl:ää presidentinvaaleissa heikosti menestyneen Raino Westerholmin jälkeen, Georg C. Ehrnrooth eduskuntaan paluuta vaaliliitossa Smp:n kanssa yrittävää Pop:ta ja entinen maaherra Kaarlo Pitsinki kannatuksensa rippeistä kamppailevaa Kvl:ää, aikaisempaa Skyp:ta.

Aluksi jokainen puheenjohtaja sai tilaisuuden esitellä katsojille puolueensa tavoitteet ja vaalilupaukset. Mutta ensinnä heidän oli vastattava ohjelman toimittajan kysymyksiin, joka siten hallitsi keskustelun käynnistymistä. Puheenjohtajien alkupuheenvuorot rajattiin kahteen minuuttiin, jonka muutamat kuitenkin ylittivät. Alkupuheenvuorojen jälkeen olivat vuorossa television uutiset klo 20.30. Varsinainen keskustelu voi alkaa vasta niiden jälkeen.

Toisessa osassa esille tulleet tärkeimmät *asiakysymykset* valittiin puheenjohtajien alkupuheenvuorojen perusteella. Ne koskivat *maan taloudellista tilannetta, talouspolitiikkaa, työllisyyttä ja työttömyyttä, sekä sosiaalisia kysy-*

myksiä, erityisesti eläkkeitä, lapsiperheiden asemaa ja asumista. Keskustelun loppupuolella otettiin kantaa *hallituksen muodostamiseen* vaalien jälkeen. *Kansainvälisiin suhteisiin ja ulkopoliittikkaan* liittyviä kannanottoja esitettiin ainoastaan puheenjohtajien alku- ja loppupuheenvuoroissa. Keskustelun draamaattinen huippu saavutettiin, kun Kok:n puheenjohtaja Ilkka Suominen jäi katsojien edessä kiinni siitä, ettei tuntenut riittävästi eläkekysymyksen ratkaisun taustoja ja kaikkia yksityiskohtia. Odotetusti eniten keskustelussa huomiota herätti se *mitä* Pekka Vennamo keskustelussa sanoi, ja myös erityisesti se, *miten* hän sen sanoi.

Tutkimustulokset: televisiokeskustelun yleisövaikutuksia

Vaalikeskustelujen vaikutusta koskevassa tutkimuksessa kiinnitettiin aikaisempien tutkimusten tapaan (Becker ym. 1975, McLeod 1977, Trenaman — McQuail 1961 ja Wiiio — Nordenstreng 1972) huomiota niiden katsojissa herättämään *kiinnostukseen* ja merkitykseen heidän *poliittisten tarpeidensa tyydyttäjänä*. Erikseen analysoitiin vaalikeskustelujen *tunne- ja tietovaikutuksia*. Vaalikeskustelut ymmärrettiin monimutkaiseksi *sosiaalisiksi vaikutusprosesseiksi*, jolla saattaisi olla vaikutuksia myös *osallistumiseen vaaleihin* ja itse *äänestyspäätöksiin*. Tilastokeskuksen haastattelutoimisto keräsi tutkimuksen aineiston haastatteleamalla puhelimitse yli 700 suomalaista korkeintaan kaksi viikkoa vaalien jälkeen maaliskuu—huhtikuussa 1983 (tarkemmin Oksanen 1983).

Katsojien kiinnostus. Television suuri vaalikeskustelu tavoitti tutkimuksen mukaan erittäin suuren yleisön: lähes neljä viidestä ilmoitti katsoneensa ainakin joitakin osia siitä. Television suurta vaalikeskustelua tai kymmentä puoluetenttiä seurasi useampi kuin neljä viidestä, arviolta 3.2 miljoonaa katsojaa. Tulokset vastaavat aikaisempien tutkimusten perusteella tehtyjä oletuksia siitä, että television vaalikeskustelut saisivat osakseen poikkeuksellisen suuren yleisön kiinnostuksen. Lähes joka viides seurasi suuresta vaalikeskustelusta yli puolet, ja lähes joka kolmas katsoi sen alusta loppuun.

Katsomisen keskittyneisyydestä saadut tulokset ovat vähemmän vakuuttavia, kuten useissa aikaisemmissakin tutkimuksissa. Kaksi kolmesta seurasi suurta vaalikeskustelua keskittyneesti, kolmas lähinnä muun ohella. Television puoluetenteistä saadut tulokset ovat samansuuntaisia. Smp:n ja Kok:n puoluetentit saavuttivat suurimman kiinnostuksen (73—67 % yleisöstä). Niiden ja muiden suurten puolueiden tenttien jälkeen yleisön kiinnostus heikkeni ja oli pienten puolueiden osalta enää 50 % tai vähemmän koko yleisöstä.

Television ja radion vaalikeskustelujen vaikutukset määräytyvät osittain niiden yleisön suuruuden perusteella. Television osuus korostuu tällaisessa tarkastelussa, sillä se tavoitti noin kolme neljäsosaa yleisöstä ja radio ainoastaan noin kolmanneksen tai vähemmän.

Poliittisten tarpeiden tyydyttäminen. Kaikissa länsimaissa vaalikampanja käydään nykyään pääasiassa joukkoviestinten välityksellä. Tämän seurauksena

television vaalikeskustelut ovat vakiinnuttaneet asemansa yhtenä poliittisen kulttuurin perusosana.

Katsojat pitivät television vaalikeskusteluja tärkeänä heille välttämättömän poliittisen tiedon lähteenä. Heille vaalikeskustelut olivat ikkuna politiikan vie-raaseen maailmaan. Niiden kautta he voivat saada lyhyen kertauksen siitä, mikä vaaleissa on oleellista ja mihin eri puolueet niissä pyrkivät. Keskustelussa näkemänsä perusteella katsojat lopulta voisivat päättää, kuinka he äänestävät, ja tarvittaessa harkita uudelleen päätöksensä perusteita. Kuitenkin osa katsojista oli pettynyt vaaliohjelmiin, koska niistä ei saanut riittävää tukea äänestysratkaisulle. Tälläkin kerralla vaaliohjelmat vastasivat suurin piirtein katsojien odotuksia, heidän television ohjelmille antamansa keskiarvo (7.6) merkinnee kouluasteikolla mitattuna lähinnä tyydyttävää.

Vaalikeskustelut poliittisen tiedon välittäjinä. Keskustelun aikana esillä olleet tärkeimmät poliittiset vaaliteemat välittyivät television suuresta vaalikeskustelusta tehokkaasti ($r = 0.99$) myös katsojien poliittiseksi päiväjärjestykseksi. Kokonaan toinen asia sitten on, missä määrin nämä tiedot vaikuttivat itse katsojien äänestyspäätöksiin. Osittain näillä tiedoilla on ilmeisesti ollut vaikutuksia, osittain taas ei.

Puolueiden puheenjohtajat keskustelivat suuressa vaalikeskustelussa lähinnä *talous- ja sosiaalipolitiikan* kovista asiakysymyksistä, niiden osuus oli yhteensä 70 % käytetystä ajasta. Suurten puolueiden puheenjohtajat keskittyivät näihin kahteen osioon kuuluviin teemoihin selvästi enemmän kuin pienet, niinpä esimerkiksi 71—74 % Värysen, Vennamon, Kivistön ja Sorsan käyttämästä ajasta käsitteli talous- ja sosiaalipolitiikkaa. Sen sijaan suurimman oppositiopuolueen puheenjohtaja Suominen käytti näihin teemoihin ainoastaan 65 % ajastaan, ja suhteellisesti kaikkein vähiten niistä puhui Kvl:n Pitsinki (62 %). Ainoastaan neljän suurimman puolueen puheenjohtajien alku- ja loppupuheen-vuoroissa sivuttiin *kansainvälisiä* kysymyksiä.

Vaalikeskustelut siirsivät tärkeimmät vaaliteemat myös katsojien käsityk-siksi. Kuitenkin tiedolliset vaikutukset myös eriytyivät, merkitykseltään konkreettiset talous- ja sosiaalipoliittiset teemat vahvistuivat katsojien keskuudessa edelleen keskustelussa niihin käytettyyn suhteelliseen osuuteen verrattuna. Päinvastainen esimerkki oli yhteiskunnan instituutioita ja sisäpolitiikkaa käsittelevä keskustelun osio, jonka vaikutus heikkeni yleisön keskuudessa itse keskustelussa käytettyyn suhteelliseen osuuteen verrattuna. Toisin sanoen yleisö ei keskustelun perusteella omaksunut itselleen sellaista käsitystä, että *vaalien jälkeisen hallituksen kokoonpano* olisi vaalien tärkein asiakysymys. Ehkä osan vaikutuksen vähenemisestä selittää tämänkaltaisten poliittisten periaatekysymysten abstraktisuus sittenkin konkreettisiin sosiaali- ja talouspoliittisiin kysymyksiin verrattuna.

Vaaliteemojen välittyminen television suuresta vaalikeskustelusta eriytyi odotetusti myös katsojien puoluekannan mukaan. Olihan jo ennalta odotettava, että kukin puheenjohtaja saisi esittämilleen vaaliteemoille ja muille kysymyksille eniten vastakaikua puolueen uskollisten äänestäjien keskuudessa.

Selvimmin vaikutukset poikkesivat tästä oletuksesta Smp:n puheenjohtajan kohdalla, jonka terävät iskulauseet ja vaaliteemat puhuttelivat laajasti muidenkin puolueiden kannattajia.

Myös eri puolueiden puheenjohtajien esiintymisen välillä oli eroja. Pääministeri Sorsan vaaliteemat painoutuivat talouspolitiikkaan, mutta Sdp:n kannattajien keskuudessa sosiaalipoliittiset teemat korostuivat talouspoliittisia voimakkaammin. Kok:n puheenjohtaja Suomisen vaaliteemat painoutuivat talouspolitiikkaan, mutta talouspolitiikan vaikutus oli suurempi Kok:n kannattajien keskuudessa kuin Sdp:n. Puheenjohtaja Suomisen keskustelussa esille ottama teema hallituksen muodostamisesta vaalien jälkeen ei kuitenkaan läpäissyt edes Kok:n kannattajien keskuudessa, saati suuren yleisön.

Puheenjohtaja Väyrysen painottamista talous- ja sosiaalipoliittisista kysymyksistä jälkimmäinen herätti eniten vastakaikua. Kesk:n äänestäjien yksittäinen tärkein vaaliteema näytti olevan eläkekysymykset. Skdl:n äänestäjät korostivat muiden puolueiden kannattajia enemmän talouspoliittisia kysymyksiä. Kivistön talouspoliittiset argumentit siirtyivät keskustelusta Skdl:n kannattajien käsityksiksi ja vahvistuivat verrattuna itse keskustelun suhteelliseen osuuteen. Kuten odottaa saattoi, Smp:n kannattajien käsitykset tärkeimmistä vaaliteemoista poikkesivat muiden puolueiden kannattajien käsityksistä. Pekka Vennamo käytti talouspolitiikkaan noin puolet ajastaan, mutta silti Smp:tä äänestäneiden tärkein vaaliteema oli *eläkkeet*, toiseksi tärkein *työttömyys* ja kolmanneksi tärkein *»rötösherrat kiinni»*.

Suuri osa kaikkien puolueiden kannattajista erotteli eduskuntavaaleissa esillä olleita poliittisia asiakysymyksiä monimutkaisten talous-, sosiaali- ja kansainvälispoliittisten kysymysten yhdistelmänä ja niiden funktiona. Vastapainoksi osa Smp:n kannattajista pelkisti vaaliteemat äärimmilleen kolmeen yksinkertaiseen kysymykseen (eläkkeet, työttömyys ja *»rötösherrat»*). Lopulta osa kaikkien puolueiden kannattajista ei osannut sanoa edes yhtä suuressa vaalikeskustelussa esillä ollutta tärkeintä vaaliteemaa.

Vaalikeskustelujen aikana nähtiin keskustelijoiden taitavia propagandatemppuja, mikä ei tietenkään ollut yllätys — ovathan vaalikeskustelut tärkeä foorumi puolueiden vaalilupauksille ja poliittiselle propagandalle. Keskustelijoiden väliset *nopeat hyökkäykset*, *poliittiset leimaamiset*, *yleistävät väitteet* ja *oman erinomaisuuden vakuuttelu* seurasivat ajoittain toisiaan. Keskustelun kulminaatiopisteessä Pekka Vennamo vahvisti, että Kok vaati eläkekysymysten ratkaisuksi vieläkin kireämpää linjaa kuin hallitus esityksessään, ja siirtyi samalla hallituksen puolelle. Ohjelman toimittajat tarttuivat poliitikkojen puheisiin paljon aikaisempaa kriittisemmin, mistä aina ei ollut apua. Kerran jopa Antero Kekkosen, joka kuuluu poliittisten toimittajiemme parhaimmistoon, oli annettava periksi Smp:n Pekka Vennamolle.

Poliittisten vaaliteemojen välittymisestä televisiosta katsojille ei vielä voida tehdä mitään johtopäätöksiä siitä, missä määrin ne ovat vaikuttaneet äänestyspäätöksiin. Oletettavasti joillakin vaaliteemoilla on saattanut olla tällaista vai-

kutusta, joillakin taas ei. Tässä on yksi syy siihen, minkä takia television vaikutuksen selvittäminen on erittäin monimutkainen kysymys.

Vaalikeskustelujen käynnistämä sosiaalinen vaikutusprosessi. Vaalikeskusteluja seurasi odotettu monivaiheinen sosiaalinen keskustelu- ja vaikutusprosessi. Äänestäjien suuri enemmistö (useampi kuin neljä viidestä ja kolme neljästä) ilmoitti huomanneensa vaalikeskustelujen synnyttäneen keskustelua ja osallistuneensa itse keskusteluun toisten kanssa kotona, työssä tai muualla. Katsojat pyrkivät myös pitämään television vaalikeskusteluista saamiaan käsityksiä puolueiden poliittisena arviointiperustana sekä arvioimaan niiden perusteella mikä puolue voittaisi vaaleissa. Saatiin myös näyttöä siitä, että katsojien aikaisempi puoluekanta vaikutti ainoastaan lievästi heidän televisioesiintymisen perusteella kilpailevista puolueista ja niiden edustajista muodostamiinsa mielikuviin.

Osallistuminen vaaleihin. Vaalikeskustelut tuskin saivat äänestäjiä pidättymään äänestämästä, vaan päin vastoin ne lisäsivät jossain määrin äänestysaikomuksia ja osallistumista vaaleihin.

Kolme prosenttia vastaajista katsoi television vaalikeskustelujen lisänneen äänestyshalukkuuttaan erittäin huomattavasti, yksitoista prosenttia sanoi sen lisääntyneen jossain määrin. Yksi prosentti sanoi jättäneensä vaaleissa äänestämättä ja kolme prosenttia totesi aikaisemman äänestyspäätöksensä vahvistuneen vaaliohjelmien seurauksina. Tämä lieväksi äänestyshalukkuuden kasvuksi tulkittava tulos on yhdensuuntainen vaalien lopputuloksen kanssa, jonka mukaan äänestysvilkkaukset kasvoivat 0,4 prosenttiyksikköä verrattuna edellisiin eduskuntavaaleihin.

Vaikutukset äänestyspäätökseen. Television vaikutus kansalaisten äänestyspäätöksiin on monimutkainen, eri tasoilla tapahtuva vaikutusprosessi. Vaikutuksia voidaan tarkastella sekä suoraan puoluevalintaan ja ehdokasvalintaan vaikuttavana prosessina että epäsuoraan vaaliteemojen muuttumista koskevien käsityksien kautta ja puolue- ja poliittikkomielikuvien vaikutuksen kautta. Kysymys on myös sekä poliittisen tiedon välittymisen vaikutuksista äänestyspäätökseen että erilaisten affektiivisten tekijöiden vaikutuksista.

Suoraan vaikutusta kysyttäessä kolme prosenttia vastaajista arvioi, että television vaaliohjelmilla oli keskeinen vaikutus heidän puolueen valintaa koskevaan päätökseensä. Lisäksi yksitoista prosenttia sanoi ohjelmien vaikuttaneen ainakin osittain. Valtaosa (87 %) ilmoitti ettei puoluevaalikeskusteluilla ollut suoraa vaikutusta valintaan.

Vaaliohjelmien vaikutus korostuu puolueittaisessa tarkastelussa erityisesti Smp:n kannattajien keskuudessa, joista 42 prosenttia sanoi vaaliohjelmien vaikuttaneen puoluevalintaansa joko kaikkein keskeisimmin tai ainakin osittain. Tulos sopii hyvin yhteen sen tiedon kanssa, että Smp keräsi 29 % vaaleissa saamistaan äänistä vasta television vaalikeskustelujen jälkeisenä aikana. Muiden suurten puolueiden äänestämiseen television vaalikeskusteluilla ei ollut yhtä suurta vaikutusta, ja pienten puolueiden äänestämiseen ne eivät vaikuttaneet

lainkaan. Siten television vaalikeskustelujen päävaikutus oli ilmeisesti Smp:n kannatuksen vahvistuminen.

Vaalikeskustelujen yhdenmukaistavista vaikutuksista. Koska television vaalikeskustelut synnyttivät ohjelmien seuraajissa yksilöllisiä poliittisia vaikutuksia ja käynnistivät erilaisia sosiaalisia keskustelu- ja vaikutusprosesseja, on paikallaan tässä yhteydessä käsitellä näiden yhdenmukaistavia vaikutuksia erityisesti politiikkaan vähemmän osallistuvien nuorten katsojien ja vähän koulutettujen äänestäjien kannalta. Tämänkin tutkimuksen mukaan vanhemmat ikäryhmät ja hyvin koulutetut äänestäjät seurasivat paljon vaalikeskusteluja. Mutta koska television vaaliohjelmat saavuttivat erittäin suuren yleisön, ne tavoittivat nuoria ja vähän koulutettuja äänestäjiä enemmän kuin mitkään muut viestimet. Toisaalta tätä television tasaavan vaikutuksen merkitystä heikentää erityisesti se, että tiedetään, kuinka herkkiä nuoret ovat television viihteelle ja mainonnalle.

Vähän koulutetut katsojat kokivat television vaaliohjelmat tärkeiksi itselleen. Hyvin koulutetut äänestäjät taas seurasivat erityisen paljon sanomalehtiä.

Televisio vaalikampanjan mediana. Vuoden 1983 eduskuntavaalien kampanja oli Suomessa pääasiassa joukkoviestinten välittämä tapahtuma, kuten asian laita on muissakin länsimaissa. Vaalikampanjan sisällön kannalta kaksi viestintä nousi merkitykseltään muita tärkeämmiksi. 40 % vastaajista piti televisiota vaalien tärkeimpänä tietolähteenä perinteisten sanomalehtien johtaessa edelleen hiuksenhienosti (42 %). Television ja radion vaalikeskustelut tavoittivat yhteensä 86 % potentiaalisista äänestäjistä ja sanomalehdet 86—94 %: kummankin vaikutusta voidaan pitää niiden suuren yleisön funktiona. Radiolla ja aikakauslehdillä oli vaaleissa ainoastaan toissijainen merkitys, koska ne tavoittivat ainoastaan noin 30 % yleisöstä. 24—30 % huomasi vaalien ulkomainokset tai luki puolueiden tai ehdokkaiden vaalimainoksia. Ainoastaan kolme prosenttia äänestäjistä ilmoitti käyneensä puolueiden tai ehdokkaiden vaalitulaisuuksissa.

Puolueista ja poliitikoista syntynyt mielikuva. Puolueiden ja niiden puheenjohtajien esiintymisestä television suuressa vaalikeskustelussa jäänyt mielikuva on saattanut olla eräs äänestyspäätökseen keskeisesti vaikuttava tekijä erityisesti politiikasta vähän kiinnostuneilla äänestäjillä. Koska vaalikampanjan aikana puolueet lukuisista eri syistä noudattivat poikkeuksellisen »matalaa profiilia», television vaalikeskusteluista tuli monille äänestäjille tärkeä osa kampanjaa heidän halutessaan tietää, mihin suuntaan puolueet halusivat kehittää maata vaalien jälkeen. Suuri osa tällaisia politiikasta vähän kiinnostuneita äänestäjiä saattoi tehdä äänestyspäätöksensä pelkästään sen poliittisen mielikuvan varassa, joka heille jäi puolueiden ja poliitikkojen esiintymisestä television vaalikeskusteluissa.

Television vaalikeskustelut vahvistivat edelleen sitä kehitystä, että poliittiset puolueet nykyään yhä suuremmassa määrin samastetaan niiden johtajiin. Niinpä televisiossa esiintyvä Kalevi Sorsa on monille samaa kuin Sdp, ja Paavo

Väyrynen samaa kuin Kesk, ellei viimeksi mainitusta puolueesta Johannes Virolaisen kautta muodostu vieläkin voimakkaampaa mielikuvaa. Ilkka Suominen esiintymisen televisiossa samastetaan Kok:een, mikäli se jo ylittää puolueen aikaisempien puheenjohtajien Harri Holkerin ja Juha Rihtniemen jättämät poliittiset mielikuvat. Pekka Vennamo on samaa kuin Smp, ellei Veikko Vennamosta ole yleisön muistissa vieläkin voimakkaampaa Smp-mielikuvaa.

Vastaavia esimerkkejä voidaan esittää muistakin maista. Olof Palme symboloi Ruotsin sosiaalidemokraatteja, Kåre Willoch Norjan *Høyreä*. Lopulta puolueiden kärkihahmoista tulee kansallisen johtajuuden symboleja: Margaret Thatcher on samaa kuin Englanti ja Ronald Reagan Yhdysvallat.

Puolueiden tv-profiilit. Puolueista syntyneet mielikuvat television vaalikeskusteluissa ovat moniulotteisia, ja siksi niiden vaikutuksia on tavallisesti vaikeaa selvittää. Lisäksi puolueiden laadullisia mielikuvaominaisuuksia koskevat tekijät ovat tavallisesti myös yhteydessä puolueiden puheenjohtajista syntyneisiin mielikuviin, kuten edellä todettiin. Näillä molemmilla tekijäryhmillä saattaa siten olla tai ei ole yhteyttä katsojien äänestyspäätöksiin, joihin saattavat lisäksi vaikuttaa mutukin tekijät, mm. kampanjan sisältöön liittyvät poliittiset asiakysmykset ja eri puolueiden vaaliteemat. Tämä eri tekijöiden yhteenkietoutumisesta seuraava asioiden mutkikkuus auttaa jonkin verran ymmärtämään sitä, miksi televisiokeskustelujen vaikutusta on niin vaikea osoittaa itse vaaleissa.

Tässä tutkimuksessa puolueiden laadullisia mielikuvaominaisuuksia mittaavat käsitteet on kehitetty Osmo A. Wiion ja Kaarle Nordenstrengin maamme ensimmäisestä television poliittisten mielikuvien välittämistä koskevasta tutkimuksesta (Wiio — Nordenstreng 1972). Vastaajat voivat arvioida television vaalikeskusteluissa esiintyneiden puolueiden ominaisuuksia käyttämällä tätä varten kehitettyä tutkimusmenetelmää, *poliittisten mielikuvien laadullisia eroja* koskevaa mittaamenetelmää. Tutkimuksessa oletettiin, että osa suuren vaalikeskustelun katsojista kykenisi mittaamaan puolueiden esiintymisistä syntyneitä laadullisia mielikuvaeroja. Haastatelluille esitettiin joukko aikaisempien tutkimusten perusteella valittuja laatusanoja, esim. *luotettava, epäluotettava*, jne., ja heitä pyydettiin sitten mainitsemaan, minkä puolueen televisioesiintymiseen kyseinen ominaisuus lähinnä liittyi. Mukaan valittiin ainoastaan ne adjektiivit, jotka aikaisempien tutkimuksien mukaan erottelivat parhaiten eri puolueista syntyviä mielikuvia.

Jäljempänä esitettävät yksinkertaiset *puolueprofiilit* antavat hyvän yleiskuvan siitä, mitä television suuren vaalikeskustelujen katsojat ajattelivat eri puolueista.

Kuviosta 1 ilmenee, että suuren vaalikeskustelun yleisö piti keskusteluun osallistuneista puolueista Sdp:tä *luotettavimpana*, *uudenaikaisimpana* ja puolueena, joka *lisäsi eniten arvostustaan*. Edelleen huomataan, että populistinen Smp voitti useimmat laadulliset ominaisuudet, sitä pidettiin *hyökkäävimpänä*, *vireimpänä* ja *ennakkoluulottomimpana*. Suurimmasta oppositiopuolueesta Kok:sta syntyi käsitys *arvovaltaisimpana* puolueena, joka oli *kolmanneksi lu-*

tettavin ja lisäsi kolmanneksi eniten arvostustaan. Mutta 23 % katsojista ilmoitti Kok:n epäonnistuneen ensiksi suuressa vaalikeskustelussa.

Kahdeksan prosenttia piti Kesk:sta syntynyttä mielikuvaa *luotettavana*, ja yhtä moni katsoi sen *lisänneen* vaalikeskustelussa *toiseksi eniten arvostusta*. Neljä prosenttia katsojista piti Skdl:n esiintymistä *hyökkäävänä*, kahdeksan puolustelevana, ja 14 prosenttia koki sen *epäluotettavaksi*.

Pienistä puolueista ei jäänyt kovin selkeitä mielikuvia. Rkp:stä syntynyt mielikuva oli hyvin neutraali mutta hieman jäsentymätön, viisi prosenttia katsojista piti sitä *vireänä* ja *eniten arvostustaan lisänneenä*. Viisi prosenttia katsojista koki Skl:n esiintymisen *ennakkoluuloisena*, seitsemän prosenttia Pop:n ja 18 prosenttia Kvl:n esiintymisen *vähäpätöisenä*. Lkp:sta syntynyt mielikuva haihtui kuten itse puoluekin; liityttyään Kesk:n jäsenjärjestyksi Lkp menetti kaikki neljä kansanedustajapaikkaansa ja putosi kokonaan eduskunnasta.

Puolueiden puheenjohtajamielikuvat. Kuviosta 2 paljastuu, millaiset mielikuvat syntyivät puolueiden puheenjohtajien esiintymisestä television suuressa vaalikeskustelussa 17. maaliskuuta 1983. Vastauksista heijastuu samalla selvästi, miten yleisö suhtautui puheenjohtajiin.

Sdp:n puheenjohtaja Kalevi Sorsasta syntyi *luotettavin* mielikuva, ja häntä pidettiin lisäksi *parhaana tv-esiintyjänä* ja *taitavimpana keskustelijana*. Smp:n Pekka Vennamo voitti itselleen useimmat laadulliset ominaisuudet, katsojat pitivät häntä *rohkeimpana*, *hyökkäävimpänä*, *uudistusmielisimpänä* ja *ennakkoluultottomimpana* puheenjohtajana. Lisäksi Vennamon katsottiin *esiintyneen eniten edukseen* ja olleen *neljänneksi paras tv-esiintyjä*. Skdl:n Kalevi Kivistö oli *miellyttävvin* puheenjohtaja, jolla oli lisäksi *miellyttävän ääni*.

Keskiryhmien puheenjohtajista syntyneet mielikuvat olivat vakaita mutta ehkä hiukan värittämiä. Kesk:n PaaVo Väyrynen koettiin *kolmanneksi parhaaksi tv-esiintyjäksi* ja *kolmanneksi taitavimmaksi keskustelijaksi*, mutta 22 % piti hänen esiintymistään *puolustelevana*. Rkp:n Pär Stenbäckä pidettiin *toiseksi miellyttävimpänä* puheenjohtajan Kivistön jälkeen, muuten hän ei ollut rohkeaa eikä arka, *uudistusmielinen* eikä *vanhoillinen*, *hyökkäävä* eikä *puolusteleva*.

Kok:n Ilkka Suominen oli television suuressa vaalikeskustelussa *epäonnistunein* puheenjohtaja. Julkisessa keskustelussa epäonnistuminen on jo ehditty liittää hänen puolueensa odotetun vaalivoiton kääntymiseen kolmen paikan tappioksi. Vaikka puheenjohtaja Suomisella oli keskustelun toiseksi miellyttävvin ääni, hänen tv-imagonsa ei ainakaan riittävästi kyennyt nostamaan Kok:n kannatusta.

Pienten puolueen puheenjohtajien tv-mielikuvat kuihtuivat lähes kokonaan. Skl:n Esko Almgrenista jäi hieman *vanhoillinen* ja *epäonnistunut* mielikuva, Kvl:n puheenjohtajasta ja entisestä maaherra Kaarlo Pitsingistä jossain määrin *vanhoillinen*, *epäluotettava* ja *toiseksi epäonnistunein* mielikuva. Georg C. Ehrnrooth, Pop:n puheenjohtaja, oli television suuressa vaalikeskustelussa jossain määrin *vanhoillinen* ja *ennakkoluuloinen*.

Keskustelua ja arviointia: television vaalikeskustelut ja niiden vaikutus eduskuntavaalien lopputuloksiin

Aikaisemmin tässä artikkelissa esitetyt löydökset osoittavat, että televisiolla oli jälleen keskeisiä vaikutuksia vuoden 1983 eduskuntavaalien lopputuloksiin. Näiden osoittaminen ei kuitenkaan ole mahdollista pelkästään television välittämien kognitiivisten tekijöiden, esim. tärkeimpien vaaliteemojen, ja affektiivisten tekijöiden, esim. puolueista ja niiden puheenjohtajista syntyvien mielikuvien perusteella. Analyysi on suoritettava eri tekijöiden yhteisvaikutuksia tarkastellen. Tutkimuksessa käytettiin *standardoitua regressioanalyysia*.

Vaikutus Smp:n kannatukseen. Pekka Vennamon ja Smp:n esiintymisestä jäi eri laadullisilla ominaisuuksilla mitattuna tv:n katsojille myönteisin mielikuva. Osoittautui myös, että Smp voitti keskustelussa tärkeitä osia, se sai pisteitä *eläkekysymyksestä, työttömyydestä ja rötösherroista*. Osalla Smp:tä äänestäneistä ei ollut paljonkaan tietoa vaaleista, koska heidän käsityksensä pelkistyivät ainoastaan näihin kolmeen vaaliteemaan.

Regressioanalyysin tulosten perusteella television suuren vaalikeskustelun synnyttämät affektiiviset tekijät selittävät yhteensä 16 % Smp:n vaaleissa saamasta kannatuksesta. Tärkein yksittäinen muuttuja oli television *vaalikeskustelujen vaikutus puolueen ja ehdokkaan valintaan* vaaleissa. Huomattavaa on, että keskeisin tiedollinen aspekti, *tärkein vaaliteema*, selitti ainoastaan kaksi prosenttia muuttujien yhteisvarianssista, *tyytymättömyys harjoitettuun politiikkaan* ja äänestäjän *sukupuoli* kummatkin prosentin.

Täytyy lisäksi pitää tärkeänä havaintona sitä, että 42 % Smp:n kannattajista piti television vaalikeskusteluja kaikkein tärkeimpänä tai ainakin jossain määrin tärkeänä syynä Smp:n äänestämiseen vaaleissa. Näin on syytä tehdä se johtopäätös, että television vaalikeskustelut vahvistivat huomattavasti Smp:n kannatusta vaaleissa. Smp:n äänistä 29 % oli peräisin vasta vaalikeskustelujen jälkeiseltä ajalta. Tämä selittää myös sen, miksi eivät pääasiassa ennen vaalikeskusteluja suoritettut mielipidetutkimukset antaneet oikeaa kuvaa Smp:n kannatuksesta vaaleissa.

Vaikutus hallituspuolueiden kannatukseen. Hallituspuolueiden puheenjohtajista jäi television vaalikeskustelujen perusteella pääasiassa myönteisiä mielikuvia, ja kaikki nämä puheenjohtajat näkivät myös puolueensa voittavan vaaleissa.

Kalevi Sorsan esiintymisestä jäi katsojille *luotettava* mielikuva, mitä voidaan pitää osittaisena selityksenä Sdp:n kannatuksen vahvistumiseen vaaleissa. Regressioanalyysin perusteella kymmenen parasta televisiokeskusteluun liittyvää muuttujaa selittivät yhteensä 19 % Sdp:n äänestämisen yhteisvarianssista. Tärkein yksittäinen selittäjä oli juuri puheenjohtajasta jäänyt *luotettava* mielikuva. Sorsa oli myös *uskottavin* ja *esiintyi eniten edukseen*. Television vaalikeskustelujen lisäksi Sdp:n kannatusta vahvisti ilmeisesti edelleen ns. »Koi-visto-ilmio», mutta sitä heikensi yllättävä tappio Smp:lle.

Kesk:n puheenjohtaja Paavo Väyrynen ja Rkp:n puheenjohtaja Pär Stenbäckin television vaalikeskustelussa synnyttämät myönteiset mielikuvat vahvistivat ilmeisesti osittain näiden puolueiden vaaleissa saamaa kannatusta. Tilastollisesti televisiokeskustelujen vaikutus osoittautui kuitenkin näiden puolueiden osalta pienemmäksi kuin Smp:n ja Sdp:n. Vaalikeskustelujen kymmenen parasta muuttujaa selittivät ainoastaan yhdeksän prosenttia Kesk:n äänestämisen varianssista. Rkp:n osalta vastaavaa analyysia ei voitu tehdä haastatteluun osallistuneiden kannattajien vähälukuisuuden takia. Tärkeimmät Kesk:n kannatusta vahvistaneet muuttujat olivat *kolmanneksi eniten arvostustaan lisännyt puheenjohtaja* ja välittävistä muuttujista *tyytyväisyys Suomessa harjoitettuun politiikkaan*.

Vaikutus suurten oppositiopuolueiden kannatukseen. Skdl kärsi vuoden 1983 eduskuntavaaleissa suurimman tappionsa toisen maailmansodan jälkeen. Lähdetessä vaalien lopputuloksesta, Skdl:n tappiosta, voidaan kysyä, mikä oli Kalevi Kivistön suhteellisen myönteisen esiintymisen vaikutus television suuressa vaalikeskustelussa? Ensimmäinen tulkinnan mahdollisuus on, että Kivistö jälleen olisi säästänyt puolueensa todellista suuremmalta vaalitappiolta. Toinen, suoritettujen regressioanalyysin perusteella ilmeisesti tätä oikeampi tulkinta on, ettei Kivistön tv-esiintyminen yksin pystynyt nostamaan Skdl:n rakenteellisista syistä pysyvässä laskusuunnassa olevaa ja ristiriitojen kärjistyisestä johtuen vieläkin pienentynyttä kannatusta. Skdl:n äänestämisestä 10 % selittyi television vaalikeskustelujen muuttujien yhteisvarienssilla.

Useimmat mielipidetutkimukset ennustivat Kok:lle vaalivoittoa, joka vaaleissa vaihtuikin yllättäen kolmen paikan tappioksi. Regressioanalyysin perusteella huomataan, että television vaalikeskusteluja kuvaavat muuttujat selittivät 23 % Kok:n kannatuksen yhteisvarienssista. Osoittautuu lisäksi, että vaalikeskustelujen vaikutus on ollut Kok:n kannatukseen pääasiassa kielteistä laatua. Puolue ei ollut *luotettava*, sen *esiintymiseen* ei oltu *tyytyväisiä*, se ei *lisännyt arvostustaan* ja *luottamustaan* ja se koettiin *epäluotettavana*. Kielteiset ominaisuudet television vaalikeskustelussa liittyivät osaksi myös puolueen puheenjohtajaan. Edellä esitetyn perusteella Kok:n esiintymisestä television suuressa vaalikeskustelussa syntyneiden pääasiassa kielteisten mielikuvien, katsotaan olevan osittaisessa syy-yhteydessä puolueen vaaleissa kärsimään tappioon.

Vaikutus pienten puolueiden kannatukseen. Pienten puolueiden ja niiden puheenjohtajien voittopuolisesti kielteiset mielikuvat television vaalikeskusteluissa kytketään näiden puolueiden vaaleissa kärsimiin tappioihin ja niiden osittaisiin syihin. Tilastollisesti selitys jää näiden puolueiden kannattajien vähäisyydestä johtuen kuitenkin varsin heikoksi. Kuitenkin yksittäisten tunnuslukujen perusteella arvioidaan, että vaalikeskustelujen synnyttämien kielteisten mielikuvien vaikutus on ollut huomattava näiden puolueiden tappioihin.

SkI:ää pidettiin television suuressa vaalikeskustelussa *vähäpätöisenä* puolueena ja sen puheenjohtajaa jossakin määrin *arkana*. Pop:ta pidettiin *hyökäävänä* mutta *vähäpätöisenä*, sen puheenjohtajaa taas *konservatiivisena*

mutta samalla epämiellyttävänä. Kvl:ää pidettiin myös vähäpätöisenä ja sen puheenjohtajaa osittain epämiellyttävänä, epäonnistuneena ja epäluotettavana. Näistä syistä television vaalikeskustelujen katsotaan vaikuttaneen keskeisesti pienten puolueiden tappioon.

Yhteenveto television vaalikeskustelujen vaikutuksesta. Edellä esitetty tarkastelu johtaa seuraavaan loppupäätelmään. Pekka Vennamosta ja Smp:stä syntynyt myönteinen mielikuva television vaalikeskustelussa vahvistivat puolueen kannatusta vaaleissa. Kok:sta ja sen puheenjohtaja Ilkka Suomisesta syntyneet kielteiset mielikuvat liitetään osaselityksenä puolueen yllättävään vaalitappioon. Hallituspuolueista ja niiden puheenjohtajista syntyneet myönteiset mielikuvat vahvistivat niiden kannatusta. Kalevi Kivistön myönteinen esiintyminen ei riittänyt pelastamaan Skdl:n kannatusta vaaleissa. Pienet puolueet kärsivät tappioita menestyttyään heikosti tv-keskusteluissa.

Television vaikutusta korostaa se seikka, että joka viides suomalainen oli *televisioäänestäjä* vuoden 1983 eduskuntavaaleissa. Tällaista television vaikutuksen suuruutta ei edes kansainvälisissä vertailuissa voida pitää vähäisenä, pikemminkin päinvastoin.

KIRJALLISUUS

- Becker, L. B. — McCombs, M. E. ja McLeod, J.: The Development of Political Cognitions, teoksessa Steven H. Chaffee (toim.), *Political Communication. Issues and Strategies for Research*, 21—63. Sage Publications, Annual Reviews of Communication Research. Beverly Hills and London 1975.
- Colleau, S. ja Schönbach, K.: Television and its Impact in European Election Campaigns: another »unseeing eye»? *International Communication Association*, Minneapolis, Minnesota, May 1981.
- Davis, D. K.: Influence on Vote Decisions, teoksessa Sidney Kraus (toim.), *The Great Debates: Carter vs. Ford*. Bloomington, Indiana University Press 1979.
- Kraus, S. ja Davis, D. K.: Political Debates, teoksessa Dan. D. Nimmo ja Keith R. Sanders (toim.), *Handbook of Political Communication*, 273—296, Sage Publications, Beverly Hills and London 1981.
- McLeod, J. M.: The 1976 American Presidential Debates: Audience Effects and Implications for Political Communication Formats, teoksessa *TV and Elections*, RAI, Prix Italia, Venice 1977.
- Nousiainen, J.: Suomen poliittinen kulttuuri, *Politiikka* 25 (1983): 1, 6—15.
- Oksanen, M.: *Televisiovaalit 1983*. Television ja radion vaalikeskustelut sekä niiden vaikutus eduskuntavaaleissa 1983. Yleisradion suunnittelu- ja tutkimusosasto, tutkimuksia, sarja B 10/1983. Helsinki.
- Siune, K.: Parties and Journalists in Election Broadcasts. A paper presented at the sixth Scandinavian Conference on Mass Media and Communications. Volda, August 7—10, 1983, Norway.
- Steinbock, D.: *Televisio ja psyyke*. Televisio, illusionismi ja anti-illusionismi. Viestintätutkimuksen seuran julkaisusarja n:o 8. Weilin & Göös, Espoo 1983.
- Strømnes, F. — Johansson, A. ja Hiltunen, E.: *The Externalised Image*. A study showing differences correlating with language structure between pictorial structure in

- Ural-Altaiic and Indo-European filmed versions of the same plays. The Finnish Broadcasting Company, Department of the Planning and Research, Reports No 21/1982.
- Tsunoda, T.: »Mother Tongue and the Brain.» *The Unesco Courier*, Febr. 1982, 10—13.
- Trenaman, J. ja McQuail, D.: *Television and the Political Image*. Methuen, London 1961.
- Wiio, O. A. ja Nordenstreng, K.: »Radio ja televisio poliittisten mielikuvien välittäjänä», teoksessa Pertti Pesonen (toim.), *Protestivaalit ja nuorisovaalit*, 101—128. Oy Gaudemus Ab, Tampere 1972.
- Wiio, O.: »The Mass Media Role in the Western World», teoksessa L. John Martin ja Anju Grover Chaudhary (toim.), *Comparative Mass Media Systems*. Longman Series in Public Communication (ilmestyy) 1983.
- Zukin, C.: »Mass Communication and Public Opinion», teoksessa Dan D. Nimmo ja Keith R. Sanders (toim.), *Handbook of Political Communication*, 359—390. Sage Publications, Beverly Hills and London 1981.